

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:49
sssjournal.com

pp.6188-6207
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 16/09/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/11/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.11.2019

KIRIKKALE’NİN SIĞINMACI KADINLARININ DİLİNDEN SIĞINMACI KADIN OLMAK: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

BEING AN ASYLUM SEEKER WOMAN IN THE EYES OF ASYLUM SEEKER WOMEN IN KIRIKKALE: A SOCIOLOGICAL EVALUATION

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Kırıkkale/Türkiye

Aşkın TAŞTAN

Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale/Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1856>

Reference : Şenol, D. & Taştan, A. (2019). “Kırıkkale’nin Sığınmacı Kadınlarının Dilinden Sığınmacı Kadın Olmak: Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(49): 6188-6207.

ÖZ

En genel anlamda yer değiştirme hareketi olarak tanımlanan göçün, çok farklı boyutları ve etkilenenleri söz konusudur. Göç sürecinde önceleri edilgen olduğu düşünülen kadının, son yıllarda yapılan çalışmalarla, aslında etken bir konumda olduğu görülmüştür. Buna göre göç kararının alınma sürecinden başlayarak, göç sırası ve gidilen ülkeye uyum süreçlerinde kadınlar oldukça önemli ve etkin fonksiyonlar yüklenmektedirler. Kadınların eğitim seviyesinin düşük olması ve ataerkil bir toplumsal yapı içerisinde olmalarından kaynaklı, göç sürecinin karar alıcıları değil, alınan kararın uygulayıcıları konumunda oldukları düşünülmüştür. Göç sırasında kadın, göç eden bir birey olmanın dışında, anne ve eş olmaya devam etmektedir. Göç ettikleri yerde bir yandan ailesini bir arada ve güvende tutmaya çalışan kadın, diğer yandan varış noktasına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca, daha önce hiç ev dışında çalışmamış olan kadın, dilini dahi bilmediği yabancı bir coğrafyada çalışmak zorunda da kalabilmektedir. Ancak ana dilini, sosyo-kültürel ve ekonomik yapılanmasını bilmediği bir ülkede, ailesi için yaşam mücadelesi vermeye çalışan kadının bu mücadelesi çok da kolay olmamaktadır. Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde teorik olarak göç olgusu ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Kırıkkale’de sığınmacı olarak yaşayan 20 kadın ile yarı yapılandırılmış görüşme verisi yer almaktadır. Sığınmacı statüsündeki kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler teorik kısımdaki bilgiler ışığında sosyolojik bakış açısı ile yorumlanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek verilerin yerel yöneticiler tarafından değerlendirilmesi durumunda, sığınmacı kadınlara yönelik önyargıların bir ölçüde kırılacağı ve Kırıkkale’nin sosyo-kültürel yapısına uyum sağlamalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sığınmacı, Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Sığınmacı Kadın.

ABSTRACT

In its most general sense, migration, defined as a displacement movement, involves many different dimensions and influences. Recent studies reveal that women, who are thought to be passive, are actually active. Accordingly, women carry out very important and play effective functions from the migration decision, sequence of migration and adaptation to the migrated country. Because of the patriarchal structure, the level of education of the woman is low, and women live their life by executing the taken decisions rather than taking decisions. This is not compatible with the obligations imposed on women on migration process. Women, who have been living for many years in a passive way, have an important function starting from the decision of the immigration process. During migration, the woman continues to be a mother and wife in addition to being an individual. While they are migrate, they continue to keep-up their family, help the adaptation to where they are migrate; on the other hand they also have to economically support their family and work at outside. However, it is not easy for women to try to stay alive with their family without knowing the language, socio-cultural and economic structure of the migrated country, therefore, asylum-seeking women find themselves in a much more challenging struggle than the other members of the family. This study consists of two parts. In the first part, the phenomenon of migration is discussed theoretically. In the second part, there is the date of semi-structured interviews made with 20 women living in Kırıkkale as

an asylum seeker. The data obtained from the interviews with women in the asylum-seeker status have been tried to be interpreted with a sociological point of view in the light of the information in the theoretical section. In case the local authorities considers the data emerging from this study, it is expected that living conditions of asylum seekers will improve and this will play an important role in Turkey's integration.

Keywords: Migration, Asylum Seeker, Gender, Woman, Asylum-Seeking Woman

1. GİRİŞ

Tarihinin başlangıcından itibaren, insanların farklı sebepler ile de olsa sürekli hareket halinde oldukları bilinmektedir. Farklı gerekçelerle gerçekleştirilen bu göçler, toplumların ve bireylerin hayatlarında önemli bir rol oynarken, bilim insanları için de önemli bir araştırma alanı olmuştur.

Göç etme kararının alınması zannedildiği kadar kolay bir süreç değildir. Bunun daha iyi anlaşılabilmesi için, göç öncesinde nasıl bir süreçle o noktaya gelindiğinin iyi tahlil edilmesi gereklidir. Ayrıca göç esnasında ve varış noktasında yaşanan sorunların da kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekir. Her ne kadar göç süreci hakkında genel bir bakış açısına sahip olursa da aslında her göç hikâyesi kendine has özelliklere sahiptir. Göç sürecinde bireylerin yaşları, cinsiyetleri, hayata bakış açıları, hayat tecrübeleri ve sorumlulukları süreci etkilemelerini ve süreçten etkilenmelerini farklılaştırmaktadır.

Bu çalışma kapsamında göç sürecinin kadınları nasıl etkilediği incelenmeye çalışılmıştır. Kırıkkale'de yaşayan, bir grup sığınmacı kadınla yapılan görüşmeler ve edinilen bilgiler doğrultusunda, nasıl bir süreçten geçildiği incelenerek sosyolojik değerlendirmelerde bulunulmaya çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç Olgusu

En basit şekli ile bir yer değiştirme hareketi gibi görünen göç olgusu, sosyo-kültürel, ekonomik ve psikolojik çok farklı boyutları olan dolayısı ile de hayatın çeşitli yönlerini etkileyen temel değişim aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu farklılıklardan dolayı göç olgusu, farklı disiplinler tarafından incelenmiş ve tanımlanmıştır. Buna göre Şahin (2001, s. 59), bireysel veya kitlesel düzeydeki yer değiştirme hareketlerini göç olarak nitelendirirken, Yalçın (2004, s. 13) "...ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafi, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi" olarak tanımlamaktadır. Ünal (1998, s. 91) coğrafi bölgeler veya idari alanlar arasındaki yerleşim yeri değişikliklerini göç olarak tanımlayıp mesafe, zaman ve kalıcılık boyutunun da eklenmesi ile daha gerçekçi bir tanımlamaya ulaşabileceğine vurgu yapmaktadır. Tüm bu tanımlamalara dayanarak bireyin kısa veya uzun süreli hatta kalıcı olarak, doğal, ekonomik, sosyal, siyasi, vb. pek çok sebep ile bulunduğu ortamı değiştirme hareketini göç olarak tanımlayabilmek mümkündür. Zira ölüm korkusu nedeniyle göç edenle, çalışmak veya okumak amacıyla göç eden kişilerin psikolojik durumları birbirinden çok farklı olduğundan savaş sebebi ile zorunlu olarak gerçekleştirilen kitlesel göçlerle, geçim sıkıntısı yada kuraklık sebebi ile gerçekleştirilen göçler birbirlerinden farklı kulvarlarda ele alınmalıdır.

Göç olgusunun sonucunda, bu kişiler göçmen kişi olmakla birlikte varış noktasında, mülteci, şartlı mülteci ve sığınmacı olarak farklı statüler kazanmaktadırlar. Buna göre göçmen olarak tanımlanan kişiler, Ziya (2012, s. 232)'nin da belirttiği gibi, bireylerin, sosyal veya ekonomik şartlarının istedikleri seviyede olmaması nedeniyle, yaşadıkları coğrafyayı, yasal veya yasal olmayan yollarla gönüllü olarak terk eden ve gittikleri ülkelerde de yasal veya yasal olmayan bir şekilde yaşayan kimselerdir. Burada ki anahtar kavram kendi rızası ile gönüllü olarak göç etmiş olmasıdır. Yani özetle serbest iradesiyle veya ekonomik nedenlerle göç kararı alan kişiler gönüllü göçmenlerdir. Ancak birde göç ettirilmenin söz konusu olduğu durumlar vardır ki burada gönülsüz göçmenlik söz konusudur ki mülteciler, sürgün edilenler ve sığınmacılar bu sınıfa girerler (Ihlamur ve Öner, 2012, s. 30-31). Gönülsüz gerçekleştirilen göçlerde, göçmenlikten çok, uluslararası teamüllerin belirlediği statüler devreye girmektedir. Ülkesi başka bir ülkenin saldırısı veya işgaline uğramış, yabancı egemenliğinin söz konusu olduğu, kamu düzeninin sağlanamadığı veya tamamen bozulduğu, dolayısıyla can güvenliğinin tehlikeye girdiği durumlarda yaşadığı ülkeyi terk etmek zorunda kalan kimseler mülteci olarak tanımlanırlar (Barkın, 2014, s. 334). Yine 1951 tarihinde yayınlanan Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde mülteciler, "*ırkı, dini, milliyeti veya belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti ya da siyasal görüşü nedeni ile zulme uğrayacağı yolunda haklı bir korku taşıyan ve vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan ya da aynı korku yüzünden yararlanmak istemeyen*" kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Ziya (2012, s. 233) da

sözleşmede geçen “zulme uğrama” ve “haklı nedenlerle korku” ifadelerinin öznel olmasından dolayı göreceli bir tanımlama olduğunu belirtir.

Türkiye, 1951 Cenevre sözleşmesine coğrafi çekince koyması nedeni ile sadece Avrupa ülkelerinden yapılan başvuruları mülteci statüsünde kabul etmekte idi. Resmi gazetede (2013, s. 1) yayınlanan, mülteci statüsüne ilişkin kanun maddesi şöyledir:

MADDE 61 –(1) “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”

Ancak 2011 yılında Suriye’de başlayan savaşın ardından, ülkemize doğru bir göç akınının yaşanması sonucunda 2013 yılında Resmi Gazetede yayınlanan bir kanun maddesi ile yabancıların statülerinde yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile Mültecilik statüsünde yapılan düzenlemeler sırasında, yeni bir tanım olan Şartlı Mültecilik kavramı da yapılan düzenlemeye dahil edilmiştir. Resmi Gazete (2013, s. 1)’de yayınlanan bu madde şöyledir:

MADDE 62 – (1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir”

Savaş gibi olağan üstü durumlarda insanlar kitleler halinde ve plansız olarak ülkelerini terk etmek durumunda kalabilirler. Bu nedenle hem kimliği olmayan, hem ülkesinde savaş bulunan bu kişiler vatansız(haymatlos) olarak tanımlanmak yerine, şartlı mülteci olarak tanımlanmışlar ve kendilerine bir kimlik ibraz edilerek kayıt altına alınmışlardır. Bu şekilde bu kişilerin kontrol edilmesi de daha kolay olacaktır.

Bireyler, savaş gibi kriz dönemlerinin dışında da mutlak zorunluluklar sebebi ile ülkelerinden ayrılmak zorunda kalabilir, vatandaşı oldukları ülke tarafından refah ve güvenliklerinin karşılanamaması durumunda uluslararası koruma isteyebilirler. Kendi devletlerin de ayrımcılık, baskı, zulüm gibi durumlara maruz kaldığı veya kalma ihtimali olması sebebi ile ülkesini terk eden, bir başka ülkeye, diploması temsilciliğine, konsolosluk, savaş veya devlet uçaklarına girmek sureti ile koruma altına alınma isteğinde bulunmaya sığınma veya iltica denmektedir (Tanyeri, 2012, s. 3). Bu kişilerde sığınmacı ve ilticacı olarak tanımlanırlar. Bu kişiler bir üçüncü ülkeye mülteci statüsünde başvuru yapmak zorundadırlar. Başvuru sonuçlanana kadar buldukları ülkede sığınmacı statüsünde kalırlar (Ünal, 2014, s. 71). Başvurularının olumsuz bir şekilde sonuçlanması durumunda, sığındıkları ülkeyi terk etme yada sınır dışı edilme durumu söz konusudur (Çiçek, 2009, s. 49); ancak sığınmacılar genelde bu riski göze almış olarak bu yola çıkmaktadır.

Bir diğer statü de geçici koruma statüsüdür. İsminden de anlaşılacağı üzere, kitleler halinde sınırlara ulaşan kişilere bireysel düzeyde statü belirlemek ve işlem gerçekleştirmenin zaman alacağı düşünüldüğünde acil çözüm üretip geçici de olsa haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yolu olarak değerlendirilmektedir. Resmi Gazete (2013, s. 18)’de yer alan geçici koruma ve şartları şu şekildedir:

MADDE 91 – (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılarla geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Suriye'den sınırlarımıza yönelik göç akınında öncelikle geçici koruma sağlanmış, savaşın uzamasıyla da şartlı mülteci statüsü verilmiştir. Şayet bu statüler verilmeseydi, İçişler Bakanlığı'na bağlı olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 31.01.2019 tarihli yayınladığı istatistiklere göre sayısı 3.640.466 olan göçmenler vatansız olarak kayıtlara geçecekti ki resmi bir kaydı olmayan bireylerin neler yapabileceği tamamen muammadır. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre hiçbir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan ve bulunduğu ülkede yabancı sayılan kişilere vatansız denilmektedir (Altuğ, 1963, s. 201). Vatansızların statüleri 2013 tarihli Resmi Gazete'nin 51. Maddesinde yayınlanmış ve vatansız kişilerin hangi haklara sahip oldukları belirtilmiştir. Bu maddeye göre vatansız kişiler ciddi bir tehdit oluşturmadıkları sürece sınır dışı edilememektedirler.

Göçmenlerden farklı olarak mülteci, geçici koruma, şartlı mülteci, sığınmacı kavramları daha çok zorunluluklar sonucunda ülkesini terk etmek durumunda kalmış kişiyi ifade etmektedir. Bu kişiler göç öncesi, göç esnasında ve göç sonrasında pek çok sorun yaşamışlardır. Ancak bu kişilerin kadın, çocuk, yaşlı veya engelli olmaları durumu daha da güçleştirmektedir. Zira göç yoluna, illegal yollarla, kaçakçılar aracılığı ile çıkan ve yolda hayatını kaybeden veya kaçırılan pek çok insan vardır.

2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Göç

Biyolojik cinsiyetten farklı olarak ancak biyolojik cinsiyet üzerine inşa edilen toplumsal cinsiyet sosyal, kültürel, psikolojik özelliklere istinaden ortaya çıkmaktadır (West ve Zimmerman, 1997, s.127). Toplumsal cinsiyet, cinsiyete toplum tarafından yüklenen anlamlar olup toplumlar arasında farklılıklar ortaya koymaktadır (Bhasin, 2003: 3). Toplumlar biyolojik cinsiyet temelli kadın ve erkeği farklı kategorilere ayırmakta ve her kategoriye de farklı rol ve sorumluluklar yüklemektedirler (Giddens, 2000, s. 9). Cinsler arasındaki ilişkiyi düzenleyerek toplumsal düzeni sağlayabilmeyi amaçlayan toplumsal cinsiyet hem bireyleri bu düzene uymaya zorlamakta hem de toplumsal düzenin alışlageldiği şekli ile sürdürülmesini hedeflemektedir (Scott, 2007, s. 11). Böylece dünyaya gelen dişi ve eril kimliklere sosyalizasyon sürecinde toplumun uygun görüp onay verdiği roller öğretilmekte, bu roller aynı yöntemlerle toplum içinde var olan diğer bireylere de öğretildiği için toplumsal düzen kendiliğinden sağlanmış olmaktadır (Şenol, 2018, s. 311). Hatta topluma yeni giren bireyler bu rol ve sorumlulukları sorgulamak yerine devam etmesini sağlama noktasında azami gayret sarf ederek, önemli bir fonksiyonu yerine getirme çabası içine girmektedirler.

Bireyin cinsiyetine bağlı olarak toplumun önceden oluşturmuş olduğu toplumsal cinsel rollerin öğrenilmesi başlangıç olmaktan çok bir sonuç (Erol, 2008, s. 202) olup toplumsal yaşamın ortak ve mahrem alan şeklinde ikiye bölünmesinde etkili olmaktadır. Bu durum evin içini kadın merkezli hale getirip kadını sadece ev içi işlerden sorumlu tutmakla kalmamakta aynı zamanda aile namusunun da sorumluluğu altına sokmaktadır. Bireyler, sosyalizasyon sürecinde öğrenmiş olduklarını çok fazla sorgulama meylinde olmadıkları için toplumsal cinsiyetlerine göre nasıl davranmaları gerektiğini de bu süreçte öğrenerek devam ettirmektedirler (Erkal, 1998, s. 91). Böylece bireyler, toplumun kendileri için uygun görmüş olduğu rolleri öğrenmekte, dolayısı ile toplumsal cinsiyet temelli farklılıklar yaşamakta ancak bu farklılıkların çoğu zaman farkında olmamakta, en azından farklılıklara karşı koymayı düşünmemektedirler (Caner, 2004, s. 17). Sorgulamadan öğrenme, kabul etme ve benimseme söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede oluşan, kadının toplumsal kimliği, hayatının hemen hemen tüm safhalarına damgasını vurmaktadır. Göç eden bireyler de toplumsal cinsel rollerinin etkisi ve denetimi altında göç eylemine katılmaktadırlar. Böylece kadınlar, ailenin diğer fertleri ile göç serüvenine başlamış olsalar da diğer aile fertleri gibi ancak diğer aile fertlerinden farklı olarak toplumsal cinsel rollerinin kendilerinden beklediklerini yerine getirerek de bu yolculuğa devam etmektedirler.

İkinci dalga feminist yaklaşıma kadar toplumsal değişim üzerinde cinsiyet rollerinin etkisinin olup olmadığı dikkatleri çekmemiş, dolayısı ile de bu yönde çalışmalar yapılmamıştır (Şeker ve Uçan, 2016, s. 200). İkinci dalga feminist akım ile birlikte cinsiyet farklılığı üzerinde çalışmalar yapılmaya başlandığında, önceki çalışmalarda "cinsiyet körlüğü" (Ünlütürk ve Diğerleri, 2009, s. 15) olarak tanımlanan olumsuzluğun yaşandığı fark edilmiştir. Bu olumsuzluğun yaşanmasında toplumsal cinsel rollerin de etkisi ile erkeğin aileyi kamusal alanda temsil eden ve eve gelir getiren kişi olarak kabul edilmesi ve kadının da erkeğin kararlarına uyma beklentisinin olması etkili olmuştur. Bu kabule dayanarak kadın, göç sürecinde etken değil edilgen bir faktör olarak görülmüş, farklı sonuçların ortaya çıkabileceği tahmin edilmemiş, bu yönde çalışmalar yapılmamıştır. İlk defa Birleşmiş Milletlerin Meksika'da 1975 yılında düzenlemiş olduğu Uluslararası Kadın Konferansında, kadının göç sürecindeki durumunun erkekten ayrı olarak ele alınması ve değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Dünya genelinin %98'inin ataerkil yapılanmada olduğu ve bu yapılanmada toplumsal cinsel rollerinden dolayı kadınlara sosyalizasyon sürecinde öğretilmiş olan erkeklerin kendilerini koruyabilecekleri yönündeki ön kabul hala hâkimiyetini sürdürmektedir. Kadınların kendilerini korumak ve güvende hissetmek adına erkeklere daha bağımlı bir hayat sürdürmelerinin gerekliliği yönündeki genelleme biliniyor olsa dahi bu durumun her zaman geçerli olmadığı da bugün artık kabul edilen bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil yapılanma dolayısı ile oluşan ön kabullerden dolayı erkeklerin göç kararı almaları, kadınların da bu karara uymaları beklenirken; Buz (2007, s. 40)'un çalışmasında göçmen statüsündeki kadınların erkeklerden daha fazla olduğunu belirtmiş olması; Uzuner ve Haydar'ın 2015'deki çalışmalarında dünyadaki 25 milyon göçmenin %70'ini kadınların oluşturduklarını ortaya koymuş olmaları, bu algının çok da doğru olmadığını düşündürmüştür. Son dönemde yapılan çalışmalar bu konudaki önyargıların yıkılabilmesi için objektif çalışmaların yapılmasının önemini ortaya koymuştur.

Eğer kadınlar göç hareketinde bu derece aktif rol oynuyorlar ise kadınların hangi gerekçelerle daha çok göç ettiklerine, bu kararları almalarında nelerin etken olduğuna bakılması gerekir. Kadınların göç etme sebepleri pek çok kaynakta dört başlık altında toplanmaktadır (Buz 2007, İlkaracan 1998, Ulutaş 2009): Bunlardan birincisi ve belki de en önemlisi savaş dönemlerinde kadınların maruz kaldıkları şiddet özellikle de cinsel şiddet olarak kabul edilmektedir. İkincisi özellikle savaş ve iç savaş dönemlerinde yaşanan insan hakları ihlalleri ve dolayısıyla da maruz kalınan işkencelerdir. Üçüncüsü yaşamak zorunda bırakıldıkları ayrımcılıktan kurtulma ve insanca yaşama isteğidir. Dördüncü olarak da ekonomik şartların çok kötü olmasından kaynaklanan ve gelecek nesiller için daha iyi bir gelecek sağlama isteğidir. Tüm bu şartlar dikkate alındığında kadınların toplumsal cinsel rollerinin kendilerine yüklemiş olduğu rol ve sorumlulukların gereği olarak, göç etme meylî içinde olduklarını söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyet algısının kadınlara yüklemiş olduğu, ailesinin ve kendisinin namusunu korumak adına, savaş durumlarında göç etmek durumunda kalmaktadırlar. Aksi halde, hem kendilerinin, hem ailelerinin ve hem de gelecek nesillerinin namuslarını koruyamamanın getirmiş olduğu yükün altında kalacakları korkusu ile öncelikli olarak namuslarının tehlikede olduğunu düşündükleri yerlerden göç etmeyi istemektedirler.

Savaş dönemlerinde yaşanan insan hakları ihlalleri de kadınların göç eğilimlerinde etkili olmaktadır. Kadınlar kendilerine yönelik olan işkencelerle bir şekilde mücadele etmeyi göze alsalar bile, çocuklarına, kendi sorumluluk alanları olarak kabul etmiş oldukları aile fertlerine yönelik oluşabilecek tehditler karşısında da uzun süredir yaşamış oldukları coğrafyaları ve sosyo-kültürel yapıları terk etme kararı almaktadırlar.

Yaşadıkları sosyo-kültürel coğrafyada ayrımcılığa uğradıklarını fark eden kadınlar iki eylem gerçekleştirmektedirler. Bunlardan birincisi, bu ayrımcılığa son verebilme imkânlarının olup olmadığını ve bu durumla baş edip edemeyeceklerini araştırırlar. Baş edebileceklerse kalıp mücadele etmeyi, en azından çocuklarının önlerini açmayı hedeflemektedirler. Eğer baş edemeyeceklerini fark ediyorlar ise o zaman da göç kararı alarak çocuklarını ve gelecek nesillerini bu istenmeyen ayrımcılık ortamından kurtarmanın yollarını aramaya başlıyor, gerekli olduğuna inanırlar ise göç kararı verebiliyorlar.

Ekonomik sebepler kadınların göç kararını almalarında bir diğer etkidir. Ekonomik sebeplerin kötü olması, bu şartları değiştirme ihtimalinin çok düşük olması, kadınların çocuklarının geleceğini garanti altına alamadıklarını ve alamayacaklarını düşünmeleri, göç kararı almalarında etkili olmaktadır. Her anne sosyalizasyon sürecinin de etkisi ile evlatlarına en güzel şartları sağlamayı kendisine ilke edinmektedir. Çocuklarına hayal ettiği hayatı sağlayamayacağını fark ettiğinde, onların daha iyi şartlarda yaşayabileceklerini düşündükleri yerleri araştırmaya ve bu yerlere göç etmelerinde öncü olmayı, onlarla birlikte göç ederek göç sürecindeki ve sonrasında zorlu mücadelelerini kolaylaştırmayı görevleri olarak düşünmektedirler.

Görüldüğü gibi kadını göçe sürükleyen faktörleri sadece bir tane ile açıklayabilmek mümkün olmadığı gibi bazen birden fazla faktörün farklı kombinasyonlarının etkili olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Bundan dolayı da göç ve kadın ilişkisinin açıklanmasının ne derece karmaşık ve zor olduğunu görmemek, çalışmaları bu karmaşıklıkları içinde değerlendirmemenin gerçekçi bir sonuca ulaşmayı engellediğini bilmek gerekir.

Göç hareketine katılan kadınlar göç kararı öncesinde, göç kararı alma sürecinde ve göç ettikten sonra varış yerinde birtakım problemler yaşamaktadırlar (Tuzcu ve Bademli 2013, Baş ve Diğerleri 2017). Göç öncesinde yoksulluk, şiddet, ayrımcılık, vb. zorluklar yaşayarak göç etme kararı almak zorunda kalanların oranı oldukça yüksek düzeydedir. Göç sırasında göçün fiziki, sosyal, psikolojik, fizyolojik sıkıntıları yanında ekonomik ve cinsel şiddete de maruz kalabilmektedirler. Göç ettikleri yerlerde ise izolasyon başta

olmak üzere yalnızlık, gelmiş oldukları kültürü tanımama, dillerini bilmemekten kaynaklanan yoksunluklar, bilgi eksikliği sebebi ile var olan imkanlara ulaşamama ve kullanamama gibi pek çok problem ile karşılaşmakta ve bunlarla mücadele sürecine girmektedirler. Ülkelerini terk etme zorunlulukları sebebi ile yaşamış oldukları sıkıntı ve korku onları kendi içlerine kapanmaya, yalnızlaştırmaya hatta pek çok psikolojik problem yaşamalarına sebep olmaktadır (Başterzi 2017, Aydın ve Diğerleri, 2017). Bu sebeple de bir yandan psikolojik problemler yaşarken diğer yandan da var olan sağlık problemlerinin çözülememesi, var olan sağlık problemlerinin daha ileri boyutlara taşınması ve başka sağlık problemlerini tetiklemesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Dedeoğlu 2016, Aydın ve Diğerleri, 2017). Dolayısıyla kadınların zor ve karmaşık olan hayat mücadeleleri, göç sürecinde daha da karmaşık hale gelebilmektedir.

3. BULGU VE TARTIŞMALAR

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Teorik kısımda da belirtilmiş olduğu gibi göç son derece karmaşık bir olgudur. İnsanlar genellikle doğup büyüdüğü veya hayatlarının büyük bir kısmını geçirmiş oldukları yerlerde yaşamayı tercih etmektedirler. Çünkü sosyalizasyon süreci bireye bulunduğu coğrafyada yaşamını en kolay nasıl devam ettirebileceğinin yollarını öğretmektedir. Ancak hayat her zaman planlandığı şekilde devam etmemektedir. Bazı durumlarda insanlar buldukları yerleri terk etmek, hiç bilmedikleri yerlerde yaşamak zorunda kalabilmektedirler. Bu kararların alınma süreci son derece karmaşık olduğu gibi göç sürecine katılan her fert için bu süreç farklı zorlukları ve istenmeyen olayları da beraberinde getirebilmektedir. Bu çalışmada farklı devletlerden gelerek Kırıkkale il merkezinde sığınmacı statüsünde yaşayan 20 kadın ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sosyolojik bir bakış açısı ile ortaya konulmaya çalışılacaktır. Kırıkkale ilinde erkek ve çocuk sığınmacılar da bulunmasına rağmen bu çalışmada sadece kadın sığınmacılar ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme verileri bulunmaktadır.

Görüşmeler sırasında, kadınların Türkçe bilmemesi ve araştırmacıların da Farsça ve Arapça bilmiyor olmasından kaynaklı iletişim güçlükleri yaşanmıştır. Ancak bu sorun tercümanlar aracılığı ile çözülmeye çalışılmıştır. Kadınlar bilmedikleri bir yerde yaşamak zorunda kaldıkları ve buldukları ülkenin dilini konuşamadıkları için izole bir hayat yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Bu durum Türkçe öğrenmelerini güçleştirmektedir. Teorik kısımda da belirtilmiş olduğu gibi göç ettikleri ülkenin dilini bilmemeleri, kadınları eve hapsedmekte, göç ettikleri ülke ile iletişimi sağlayamama, bütünleşememe, kendilerine sunulan imkânlarla ulaşamama ve kullanamama gibi olumsuzlukları yaşamalarına sebep olmaktadır.

Yukarıda belirtilmiş olan sebeplerden dolayı tercüman vasıtası ile iletilen taleplere olumlu cevap veren 20 sığınmacı kadın ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmecilere ulaşmada kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada kartopu örneklem modeli özellikle tercih edilmiştir. Görüşmecilere ulaşmak özellikle de görüşme talebini kabul ettirebilmek son derece zor olduğu için görüşmelerin kendilerine bir zarar vermeyeceğine, yapılan bu görüşmelerin tamamıyla akademik bir çalışma olduğuna ikna etmek bir hayli güç olmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi sığınmacı kadınlar, dilini bilmedikleri farklı bir ülkede yaşıyor olmalarından kaynaklı, güven sorunu yaşamaktadırlar. Her ne kadar ikna süreci zor olsa da kartopu örneklem yolu ile hem diğer sığınmacı kadınlara ulaşmak hem de görüşmelerin güvenilirliğini arttırmak mümkün olmuştur.

Görüşmeler 05 Nisan-17 Mayıs 2018 tarihleri arasında Kırıkkale ilinde sığınmacı statüsü ile kalan 20 kadın ile gerçekleştirildi. Görüşmeler sırasında kadınlara göç sürecinde ve sığınmacı kadın olarak yaşadıkları sıkıntılar soruldu. Görüşmelerden elde edilen veriler teorik kısımda verilen bilgiler ışığında sosyolojik bir bakış açısı ile ortaya konulmaya çalışıldı.

3.2. Görüşme Grubundaki Kadınların Demografik Özellikleri

Görüşme grubundaki kadınlar 19-55 yaş aralığında olup yaş ortalamaları 29.6 olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi kadınların yaş ortalamaları oldukça düşüktür. Görüşmeler sırasında kadınların oldukça genç yaşlarda oldukları, erken yaş evlilikleri yapmış oldukları ve yaşları genç olmasına rağmen yaşadıkları sebebi ile olsa gerek hayata dair olumsuz tecrübelerinin olduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

Görüşme grubundaki kadınlardan bir tanesi boşanma aşamasında, bir tanesi eşini kaybetmiş, bir tanesi de eşi kayıp olduğu için medeni halini nasıl tanımlayacağını bilemediğini belirtmiştir. Görüşme grubundaki kadınların 17 tanesi de evli olduğunu belirtmiştir. Kadınların çocuk sayılarına bakıldığında da erken yaşta evlenmiş oldukları ve çok sayıda da çocuk sahibi oldukları dikkati çekmektedir. Kadınlardan dört tanesinin

çocuğunun olmadığı, en çok çocuk sahibi olan iki kadının 7 çocuğu, en az çocuk sahibi olan 2 kadınınsa birer çocukları olduğu görülmüştür.

Kadınların eğitim seviyelerinin de oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Görüşme grubundaki kadınların 12 tanesinin okuma yazmasının olmadığı, bir tanesinin medrese eğitimi aldığı, iki tanesinin ilkokul, 2 tanesinin ortaokul, 2 tanesinin lise mezunu, bir tanesinin liseden terk ve bir tanesinin de iki üniversite mezunu olduğu görülmüştür. İki üniversite mezunu olduğunu söyleyen kadın, mesleğinin bilgisayar mühendisliği ve öğretmenlik olduğunu ancak Türkiye'ye geldikten sonra mesleğini yapamadığını belirtmiştir. Görüşme grubundaki kadınlardan iki tanesi mesleklerinin çobanlık olduğunu ancak görüşme yapıldığında henüz Türkiye'de herhangi bir iş bulamadıklarını belirtmişlerdir. Görüşme grubundaki 17 kadın da herhangi bir mesleğinin olmadığını beyan etmiştir.

Görüşme grubundaki kadınların 15 tanesi bir yıldan kısa süredir Türkiye'de yaşadıklarını belirtmiştir. Bunlardan bir tanesi bir aydan kısa süredir Türkiye'de olduklarını, ikisi göçmen bürosuna kayıt yaptırdığını ancak henüz geri bildirim almadıkları için kayıtlarının olmadığını belirtirken, bir tanesi görüşmenin yapıldığı tarihte Türkiye'de 20 günden beri olduklarını ve kaçak statüsünde bulduklarını göçmen bürosuna henüz başvuru yapmadıklarını belirtmiştir. Görüşme grubundaki 17 kadın göçmen bürosuna başvuru yaptıklarını, sürecin devam ettiğini belirtmiştir. Görüşme grubundaki kadınlardan sadece iki tanesi 5 yılı aşkın bir süredir Türkiye'de olduğunu belirtmiştir.

Kadınların nereden göç ettiklerine bakıldığında Irak'tan gelenlerin sayısının fazla olduğu dikkati çekmektedir. Görüşme grubunda Irak'tan gelen kadın sayısı 10, Afganistan'dan gelen kadın sayısı 7 ve İran'dan gelen kadın sayısı da üç olarak tespit edilmiştir.

Görüşme grubundaki kadınların 13 tanesi Türkçeyi hiç bilmediklerini, 2 tanesi anlayabildiğini ama konuşamadığını, 3 tanesi az da olsa bildiğini, iki tanesi de Türkçeyi iyi derecede bildiğini ifade etmiş. Türkçeyi konuşup anlayamamaları onların yaşadıkları sosyo-kültürel yapı ile bütünleşmelerini engellediği gibi kendilerini güvende hissedememeleri ve çalışma imkânları olsa bile dil bilmemenin bunun önünde engel olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sağlık sorunlarını gerektiği gibi ifade edemedikleri dolayısıyla da gerekli tedavi olanaklarına ulaşamadıklarını beyan etmişlerdir.

Görüşme grubundaki kadınların mesleklerinin ve aylık hane gelirlerinin ne olduğu sorulduğunda 11 tanesi ülkelerindeki ekonomik durumlarını kötü, dokuz tanesi de iyi olarak tanımlamış oldukları görülmektedir. Ülkelerindeki ekonomik durumlarını kötü olarak tanımlayan kadınların vermiş oldukları cevaplar aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- *Eşimde ben de çobandık. Aylık bir gelirimiz yoktu. Bizi barındırıyordu, erzak veriyordu, para vermiyordu (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)*
- *Eşim hurdacılık yapıyordu. Türk parası ile günlük bazen 10 bazen 20-30 lira kazanıyordu. (30 yaş, Afganistan-Bezut kasabası, Okur-Yazar değil)*
- *Eşim Afganlı olduğu için çalışma izni yoktu, bu nedenle gece bekçisi idi. 1000 TL. (28 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil)*
- *Çocuk bakıyordum. Günlüğü Türk parası ile 5 TL ye. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu)*
- *Eşim tamirat işleri yapıyordu. 500 TL civarında alıyordu. (27 yaş, Afganistan- Mazerşerif, Lise Mezunu)*
- *Eşim orada demir fabrikasında çalışıyordu. 500 TL(22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)*
- *Benim babam yok. Annem fakir aylığı (Dul kadınlara verilen maaş) alıyordu. 600 TL. (22 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Eşim de ben de çobandık. Gelir diye bir şey yoktu. Gıda karşılığı çalışıyorduk. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)*
- *Eşimle burada evlendim. Orada iken dayımla kalıyordum. Benim anne babam ve ağabeyim şehit oldu. Dayımın yanında kalıyordum o yüzden. O da inşaatta çalışıyordu. Dayımın geliri ne kadardı bilemiyorum. Ama çok da iyi değildi. (18 yaş, Afganistan-Hirad, Lise Terk)*
- *Ben çalışmıyordum. Eşim inşaat ustası idi. 500-1000 TL. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*

- Eşim tarım işçisi idi. Birlikte çalışıyorduk. Biz daha çok barınma ve erzak karşılığı çalışıyorduk (38 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil)

Görüşme grubunda olup da Irak'tan gelen kadınların sadece iki tanesi Irak'ta ekonomik durumlarının çok iyi olmadığını belirtmişler. Bunlardan bir tanesi, annesine devletin dul kadınlara vermiş olduğu maaş olarak yaşamlarını sürdürdüklerini, bu sebep ile de durumlarının çok da iyi olmadığını belirtmiş. Diğer kadın da kendisinin okuma yazmasının olmadığını, Irak 'ta eşinin inşaatlarda çalışarak almış olduğu para ile oldukça zorlu bir hayat mücadelesi sürdürdüklerini belirtmiş.

Görüşme grubumuzda olup da özellikle Afganistan'dan geldiğini belirten kadınlardan sadece bir tanesi dışında altısı da Afganistan'daki ekonomik yaşamlarının son derece zor olduğunu, temel ihtiyaçlarını sağlıklı bir düzeyde sürdürebilecek gelire sahip olmadıklarını belirtmiş oldukları görülmektedir. Barınma ve karınlarını doyurma karşılığında çalıştıklarını belirten bu kadınlar, be nedenle de nakti olarak herhangi bir düzenli bir gelirlerinin olmadığını belirtmiştir.

Görüşme grubunda olup da gelmiş oldukları ülkelerdeki ekonomik düzeylerinin oldukça düşük olduğunu belirten kadınların üç tanesi İran'dan iki tanesi de Irak'tan geldiğini belirtmiş. Ülkelerinde temel insani ihtiyaçlarını karşılamakta, iş bulmakta, hayatı ülkelerinde güzel yaşamakta hatta insani şartlarda yaşamakta zorlanan kadınların göç serüvenini göze aldıkları teorik kısımda ortaya konulmuştu. Görüşme grubundaki kadınlar da teorik bilgileri destekler nitelikte cevaplar vererek bu bilgileri doğrulamışlardır.

Görüşme grubundaki dokuz kadın göç öncesinde ekonomik olarak oldukça iyi düzeyde olduklarını ancak yaşamış oldukları kötü olaylar sebebi ile her türlü zorluğu göze alarak göç etmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Yine bu kadınları göç için ikna eden sebebin ekonomik sıkıntılar olmadığı görülmektedir.

- Ben Bilgisayar mühendisiyim, aynı zamanda öğretmenlik yapıyordum. Eşimin işyeri vardı. Serbest çalışıyordum. Tamirat işleri yapıyordum. Benim Türk parası ile 8 bin lira gibi bir rakamdı. Eşimin de yaklaşık o kadar bir geliri oluyordu. Benim babam doktoru ve hastanesi vardı. Bana 700 metrekaare bir ev hediye etmişti. Benim kollarımda dirseklerime kadar altınım vardı. Çok zengindik. Ayrıca Saddam döneminde, elektrik, su gibi faturalar ödemişydük. Bunları devlet karşılıyordu. (30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Müh. Ve Öğretmen)

- Eşim Saddam döneminde askerdi. Saddam'dan sonra işsiz kaldı. Market işletmeye başladık. Ben ev hanımıyım. Eşim askerken Türk parası ile 3 bin liraya yakın gelirimiz vardı. Marketi oğullarımla beraber işletiyorlardı. Gelirimiz iyiydi. Diyebilirim Türk parasıyla 3000 lira kadar da marketten giriyordu. Oğullarımda marketimizde çalışıyordu ve onlar da geçimini oradan sağlıyordu. Zengin sayılırdık (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- Eşim taksi şoförü idi. 900-1000 dolar civarında idi. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)

- Eşim taksiciydi. 1000-1500 dolar civarında alıyordu.(23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)

- Eşimle burada evlendik. Eşim teyzemin oğlu. Memlekette beni istediklerinde annem yeteri kadar zengin olmadıklarını düşündüğü için vermek istemedi. Ama buraya gelince eşim araçlar koydu böylece burada evlendik. Çok fazla Mehir istedi annem, ama yine araçlar sayesinde 3 bin lirada karar kılındı. Ben orada iken de çalışmıyordum. Eşimin ailesinin marketleri vardı orada çalışıyordu. Babam esnaftı, aylık diye bir şey yoktu. Ama ne kadar kazanıyor bilmiyorum. Ama durumumuz iyiydi. Zengin sayılırdık. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mezunu.)

- Eşim elektrikçi idi. 900 dolar alıyordu.(46 yaş, Irak-Ambar, Okur-Yazar değil)

- Eşim şofördü. 2500 dolar. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)

- Ben medresede öğretmenlik yapıyordum. Eşim de imamdı. 1500-2500 TL civarındaydı. Ben para almadan çalışıyordum. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)

- Eşim öleli 5 yıl oldu. Büyük oğlum küçük bir fırın işletiyordu. O benim evimin babası idi. 2000-2500 TL. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

Kadınların vermiş oldukları cevaplardan da anlaşılacağı üzere yaşadıkları yerlerde ekonomik bakımdan, uluslararası göçe sevk edecek bir sorun yaşamadıkları görülmektedir.

3.3.Kadınların İş ve Gelir Durumu

Görüşme grubundaki kadınlara ailelerinin şimdi ne kadar aylık gelire sahip oldukları sorulduğunda birbirinden çok farklı cevaplar alınmıştır. Buna göre bu kadınların aylık gelirleri incelendiğinde bir tanesi hiç gelirlinin olmadığını söylerken, geri kalan 19 kadının gelirlerinin 200-2500 tl arasında olduğu görülmüştür. Bu kadınların hepsi kira ödemektedir. Görüşme grubundaki kadınların vermiş olduğu cevaplar aşağıda verilmiştir:

- *Ben çalışmıyorum. Kızlarım büyük, oğullarım küçük. Kızlarımın biri lokantada, diğeri bir Kafeteryada bulaşıkçılık yapıyor. 2000-2500 TL. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*
- *Bir firmada çaycılık, aşçılık yapıyorum. 700 TL. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu)*
- *Eşim eski sanayide çalışıyor. 1000 TL. (27 yaş, Afganistan- Mazerşerif, Lise Mezunu)*
- *Eşim burada bir mağazada çalışıyor, hamallık yapıyor. Haftalık 200 TL alıyor. (23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)*
- *Ben çalışmıyorum, eşim yine bir markette çalışıyor. Aylık geliri 1500 TL. bize yetiyor hamdolsun. (Ailede kayınvalide, kayınpeder, bir ağabey, diğer ağabeyin nişanlısı, ve bu yeni evli çift birlikte yaşıyorlar. Ve tek maaş giriyor) (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Ev temizliğine gidiyorum. Ara sıra da tercümanlık yapıyorum. Önceden gittiğim yer 500 TL veriyordu. Hem çocuklarına bakıyordum, hem ev temizleyip yemek yapıyordum. Şimdi yeni bir yer buldum 1000 lira verecek. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil.*
- *Nişanlım Yalova'da çalışıyor. Ne kadar aldığını bilmiyorum. Biz henüz nişanlıyız ona ne kadar aldığını soramam. Ama şükür sabit bir işi var. (22 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Çalışmıyorum. Annem babam İsveç'te onlar para gönderiyor onunla geçiniyorum. 300-400\$ (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)*

Görüşmeciler kadınlarla yaptığımız karşılıklı sohbetlerde aylık düzenli gelirlerinin olması sebebi ile kendilerini, dolayısı ile de ailelerini şanslı olarak değerlendirdikleri görülmüştür.

Ayrıca görüşme grubunda ki aile fertlerinin günlük işlerden elde etmiş oldukları gelirlerle hayatlarını sürdürmeye çalıştıklarını belirten kadınlar da bulunmaktadır. Onların vermiş oldukları cevaplardan birkaç tanesi aşağıda verilmiştir:

- *Eşim internet kafede çalışıyor. Günlük 25 TL alıyor. (18 yaş, Afganistan-Hirad, Lise Terk)*
- *Eşim çalışıyor ama bazı çalıştığı yerler parasını vermiyor. Kızlarımdan biri yufkacıda çalışıyor. Pazarda oğullarım tornetçilik yapıyorlar. Aylık gelirimiz 1000-1200 liraya geliyor. (46 yaş, Irak-Ambar, Okur-Yazar değil)*
- *Eşim hamallık yapıyor. Her taşımadan 30 lira alıyor. (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)*
- *Eşim bazen ayakkabı boyuyor, bazen hamallık yapıyor, orda burda ne iş bulursa yapıyor işte. Düzenli işi yok o yüzden şu kadar diyemem. Ama Allah rızkımızı bir yerlerden gönderiyor. Bazen de bizim sabrımızı deniyor. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)*
- *Ben çalışmıyorum, çocuklarla ilgileniyorum. Eşim iş bulursa çalışıyor, bulamazsa Allaha emanetiz. Eşim iş bulursa ayda 500 TL. kadar kazanıyor. Ama iş olmazsa onu da bulamıyor. Bazen çalıştırıp para vermeyenler de oluyor. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil.*

Aile fertleri günlük geçici işlerde çalışan ve sabit bir gelire sahip olmayan kadınlar, bu işleri bulmakta bile zorlandıklarını ifade etmektedirler. En ufak bir gelirin bile olması kadınları mutlu etmektedir. Günlük iş bulabildiklerinde hiç olmazsa zaruri ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini, zaman zaman zaruri ihtiyaçlarını dahi karşılamakta güçlük çektiklerini, bu sebeple de gününbirlik işler kurtarıcı olabilmektedir ve bu işleri bulduklarında kendilerini şanslı hissettiklerini belirtiyorlar. Bu sebep ile de gündelik işlerin sığınmacılar için istenmeyen bir durum değil aksine kendileri için kurtarıcısı olduğuna vurgu yapıyorlardı.

Görüşme grubunda düzenli bir geliri olmayan ve yardımlarla hayatlarını sürdürmeye çalıştıklarını belirten kadınlar da bulunmaktadır. Bu kadınların vermiş olduğu cevaplardan birkaç tanesi aşağıda verilmiştir:

- Hayır, yeni geldiğimiz için ikimiz de şu an işsiziz. Ben zaten yeni bir bebek bekliyorum, o nedenle çalışmam. Eşimde kimliği çıkmadığı için çalışmıyor. Henüz hiç gelirimiz yok. Eşimin ailesi ile kalıyoruz. (22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)

- İkimiz de çalışmıyoruz. Oğlum bir markette çalışıyor. Onunla birlikte oturuyoruz. Eşim, büyük oğlum, ben, küçük oğlumun nişanlısını da kaçak getirdik yanımızda, bu oğlum, hanımı hepimiz aynı evde yaşıyoruz. Ve tek maaş giriyor eve. 1000 lira. Bizim gelirimiz yok onların yanında yardımları ile yaşamaya çalışıyoruz. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

Görüşme grubundaki kadınların bir kısmı çevrenin veya aile fertlerinin yardımları ile geçinmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu kadınlarla olan görüşmeler sırasında kadınlar sığınmacı oldukları için bu durumlarını normal olarak karşıladıklarını belirtiyorlardı. Sığınmacı olmaya karar verdiklerinde kendilerini zor bir sürecin beklediğini bildiklerini, bu sebep ile de yaşadıkları tüm olumsuzluklara hazırlıklı olduklarını ancak zaman zaman hayat şartlarının çok zorladığını ve bu durumu da kabullenmenin güçlüğü de ifade etmişlerdir. Kadınların gelirlerindeki istikrarsızlık ve yaşadıkları geçim sıkıntısının dışında, farklı bir ülkede sığınmacı olmak, bu sürecin ne kadar süreceğini bilememek, kadınlara zor gelse de durumu kabul etmek dışında alternatiflerinin olmadığını, bu sebep ile de durumlarından şikâyet etmek yerine durumu kabullenmenin yollarını aramanın gerekliliğine inandıklarını belirtiyorlardı.

3.4.Sığınmacı Kadınların Ülkelerini Terk Etme Nedenleri?

Görüşme yapılan kadınlara ülkelerini neden terk ettikleri sorulduğunda iki farklı cevap verdikleri dikkati çekmektedir. Terör örgütlerinin kendilerine vermiş olduğu korku sebebi ile ülkelerini terk etmek zorunda kaldıklarını söyleyen kadınlar bir grubu oluştururken diğer gruptaki kadınlar can, mal ve namus güvenliklerini sağlayamadıkları için göç etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Teorik kısımda da belirtilmiş olduğu gibi bu iki faktör göçün itici sebepleri arasında öncelikli olarak yer almaktadır. Araştırma bulguları da bu yönde bilgiler ortaya koymuştur. Terör örgütlerinin kendilerine uygulamış olduğu baskılar sebebi ile göç kararı almak zorunda kalan kadınların ifadeleri şu şekildedir:

- Benim kayınpederim polisti. Onun düşmanları onu öldürdü. Bu düşmanları Taliban dı. Bizimde evimizi yaktılar. Eşimi de öldüreceklerini söylediler. Devlet kendi adamını öldürdüğü halde Taliban'a bir şey demedi. Bizi nasıl koruyacaklar dedik. Böylece ülkemizden önce İran'a gittik, oradan Türkiye'ye geldik. (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)

- IŞID ilk geldiğinde 2-3 ay sabrettik. Daha sonra zorla hicap (örtü) dayattı. Bağdat'a kaçtık. Bir zarf içinde bir kurşun gönderdiler ev adresimize. Başka bir yere taşındık orada da tehdit ettiler. Eve döndük, bu seferde IŞID bizi sorguya çekti. IŞID orada asıl devlet gibidir. "Şia'ya neden gittiniz" diye bize baskı yapmaya başladı. Sürekli evimizi basıp bize hakaretler ederek gidiyorlardı. IŞID ile Şiilerin arasında kaldık. Her kapı çalmasında çocuklar korkuyor, bir yerlere saklanıyorlardı. Yataklarını ıslatmaya başlamışlardı. Psikolojileri çok bozulmuştu. Suriye'ye gittik. 1 hafta kürt bölgesinde, bizi kaçıran kaçakçının evinde saklandık. Sonra Gaziantep'ten giriş yaptık. 2 ay orada kaldıktan sonra eşimin akrabaları buraya gelmemizi söylediler. Böylelikle buraya geldik. (30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Müh. Ve Öğretmen)

- Taliban evimizi yaktı. Kızımın yüzü, oğlumun ayağı yandı. Taliban her canını sıkını veya her istediğini öldürür ve devlette buna ses çıkarmaz. Başka şehirlere gitsek de durum her yerde aynı. O sebeple kaçtık. (30 yaş, Afganistan-Bezut kasabası, Okur-Yazar değil)

- Marketimizi IŞID sünnilere çok zarar veriyor. Ve onlara zulmediyor. O nedenle buraya geldik. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- Eşim kaçırıldı ve fidye istediler. 5000\$ istediler. Ben de eşimle konuşmadan o parayı size vermem dedim. Onlarda beni eşimle konuşturdular ve eşim bana "Ben ölmüşüm, sen çocukları da al kaç" dedi. IŞID böyle şeyleri çok yapar. Ben de hem bana hem çocuklarıma zarar vereceklerini bildiğim için kaçtım. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)

- Taliban'dan çok korkuyorduk. Can güvenliğimiz yoktu. Ayrıca çok fakirdik ve artık bunalmıştık. Üstüne Taliban'da tehditler edince kaçtık. (27 yaş, Afganistan- Mazerşerif, Lise Mezunu)

- Nişanlımın ailesi Türkiye'ye gelecekti. Annem de, onlarla gitmemi, daha güvende olacağımı söyledi. IŞID bize musallat olursa beni koruyamayacağından korkuyordu. Çünkü yakın

zamanda 500 kadın IŞİD tarafından İran'a satıldı. Böyle bir şeyin başıma gelmesinden korkuyordum. (22 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)

- IŞİD teröründen kaçtık. Irak'ta şu anda yaşanan şey bir mezhep savaşı, Şiiiler Sünnileri avlıyor. Devlet Şiiileri destekliyor. O nedenle yaptıkları hiçbir aşırılığa ceza vermiyor Sünnileri korumuyor. Mesela yakın zamanda 500 Sünni kadını kaçırıp İran'a satmak için götürdüler. Bunlar medyaya yansımıyor. Yansısı bile devletin umurunda değil. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)

- IŞİD oğullarımı almaya çalıştı. Alıp kendilerine militan olarak yetiştireceklerdi. Belki kızlarıma da sıra gelecekti. O nedenle kaçtık. (46 yaş, Irak-Ambar, Okur-Yazar değil)

- Taliban her şeyimizi almıştı. Oğlumu da almak istiyorlardı. Korkuyorduk. Sürekli tehdit alıyorduk. Oğlumu vermezsem öldüreceklerini söylediler. Bu yüzden kaçtık. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)

- IŞİD oğlumu öldürdükten sonra ne ülkeme ne ülkem insanıma bir sevgim kalmadı sanki. Sadece çocuklarımı kurtarmak istedim. Onlar benim her şeyim. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- Eşimin ve benim cemaatle konuşmalarımız IŞİD' i rahatsız etmiş ve duyduk ki bizim peşimize düşeceklermiş. Biz de Hicret etmenin bizim için faydalı olabileceğini düşündük. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)

- IŞİD'ten korktuğumuz için kaçtık. Ben kendim için değil, çocuklarım için daha çok korktum. O nedenle eşime çok yalvardım. Buradan gidelim diye. Ona akıl verdiğimi söyleyip çok dövdü beni. En son komşumuzun kızını IŞİD alınca eşim de gelmeye karar verdi. IŞİD bizleri çok önemsemez, zaten devlet de IŞİD taraftarı. Bizlerin kızlarının, namusunun onlar için bir kıymeti yok. O yüzden kızlarımız, kadınlarımız onlar için alınıp satılabilir, öldürülebilir kıymetsiz varlıklar. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

IŞİD ve Taliban'ın halka yapmış olduğu zulüm sonrasında buldukları sosyo-kültürel yapıda rahat ve emniyetli bir hayat sürdüremeyeceklerini fark eden insanlar kendilerini tehdit eden terör örgütlerinin hâkimiyet alanı dışına çıkmayı tercih etmektedirler. Teorik kısımda da belirtilmiş olduğu gibi insanlar sadece kendi can, mal ve namuslarını koruma gayreti içinde değil, aynı zamanda hatta çok daha fazlası ile çocuklarının güvenliklerini önemsemektedirler. Terör örgütlerinin her türlü zulmüne karşı kendilerini koruyamadıkları, hiç olmazsa çocuklarını bu durumdan etkilenmemeleri için ortamdaki uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar.

Görüşme grubundaki çocuklarını koruyabilmek için göç ettiklerini söyleyen kadınların oranı çok fazladır. Özellikle nişanlısının ailesi ile IŞİD'den kendisini koruyabilmek için Türkiye'ye annesinin (ki başka kimsesi yoktur) rızası ile gönderilen genç kadının ifadesi, ailelerin çocuklarının güvenliğini ne derece önemseydiğini, ancak bir o kadar da güvenliklerini sağlamakta zorlandıklarını, kendilerini büyük fedakârlıklar yapmaya zorunlu bıraktığını da ortaya oymaktadır. Ailelerin terör örgütlerinin eylemlerinden kendilerini ve aile fertlerini korumakta ne derece zorlandıkları kadınların ifadelerinde de çok açık bir şekilde görülmektedir. Aynı şekilde kadınların ifadeleri de terör örgütlerinin halkın arasında ne derece büyük korku ortamı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Görüşme grubundaki kadınların ifadelerine bakıldığında yedi kadının can, mal ve özellikle de namuslarına yönelen tehlikeler sebebi ile yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kaldıkları dikkati çekmektedir. Görüşme grubundaki kadınların ifadeleri bu gerçeği ortaya koymaktadır:

- İran da Afganlılar, ülkede kalabilmek için devlete para öder. Biz artık ödemek istemedik. Hem para ödüyorduk, hem ikinci, üçüncü sınıf insandık. Ayrıca namusumuz da kıymetsizdi. (38 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil)

- O konu çok kişisel o nedenle söyleyemem. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)

- Dayım çocuklarını da beni de savaştan korumak için buraya getirdi. Çünkü ona da bir şey olsa hepimiz ortada kalacaktık. (18 yaş, Afganistan-Hirad, Lise Terk)

- Eşim taksici idi, taksisini çaldılar ve eşim polise gitti. Polis taksisini unutmamasını söyledi. Eşim bunu kabul etmedi polisle tartıştı. Polis eşime işkence etti, (işkence resimleri bende var) sonra sürekli tehdit ettiler. Biz de buraya geldik. (23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)

- Yine de bir şekilde parayı bulup buluşturup belki verebilirdik İran devletine. Ama artık rüşvet vermekten yorulmuştuk. Zaten Afganlılar İran'da hiç sevilmiyor ve yaptıkları her şey için rüşvet alıyorlar. Çok bunalmıştık. O nedenle geldik. (22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)

- Cinsel saldırıya uğradım, üstüne üstük bıçaklandım. Ben de Afgan asıllıyım, doğma büyüme İran'dayım ama yine de Afganlıyım. Bu yüzden Afganlı kadınlara her zaman kötü kadın gibi bakıyorlar. Bu olay sonucunda düşman sahibi olduk ve buraya geldik. (28 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil.)

- Boşanmış bir kadınsanız Afganistan'da işiniz çok zordur. Eşinizi ailesi, kendi aileniz hepsi size düşman olur. İran da çok farklı değil. Boşanmışsanız ve Afgan iseniz size fahişe muamelesi yapıyorlar. Canım güvende değildi. Geliri az olsa da bir insan iyi kötü yaşayabilir, ama korku ile yaşamak çok zor ve tahammül edilemez. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu)

İnsanlar öncelikli olarak can güvenliklerinden emin olmak istiyorlar. Ancak can güvenliği kadar önemli olan bir diğer şeyin de mal güvenliği olduğu bilinmektedir. İnsanların sağlıklı olarak hayatlarını devam ettirebilmeleri için düzenli gelirlerinin olması gerekmektedir. Görüşme grubundaki kadınların cevaplarında da görüldüğü gibi kadınlar mal varlıkları, işyerlerinin güvenliği ve devamlılığını sağlayamadıklarında can sağlıklarının da tehlikeye gireceğini fark etmektedirler. Bu sebep ile de görüşme grubundaki kadınların ifadelerinde de mal varlığı ve işyerlerinin varlığı ve devamlılığını sağlayamayacaklarını fark ettiklerinde göç kararı aldıklarını belirtmektedirler.

Devletin hâkimiyetini kaybettiği, terör örgütlerinin hâkimiyetlerini hissettirdikleri dönemlerde yaşanan tecavüzler, kadınların ve dolayısı ile de ailelerinin yaşamış olduğu veya yaşayacağı düşünülen travmalar göç kararının alınmasında etkili olmaktadır. Şahsa karşı işlenen suçlar arasında önemli bir yer tutan tecavüzler, hem toplum hem de insanlar üzerinde son derece önemli travmalara sebebiyet vermektedir. Onur suçu olarak kabul edilen cinsel suçlar arasındaki tecavüzlerin insanların ruh sağlıklarını ne derece olumsuz etkilediğini kadınların ifadelerinden de anlayabilmek mümkündür. Kadınlardan bir tanesi, açıkça cinsel saldırıya uğradığını ifade edebilse de diğer kadınların daha ketum oldukları gözlemlenmiştir. Görüşmeler sırasında kadınların, yaşadıkları onur kırıcı muameleleri ifade etmekten kaçındıkları görülmüştür.

3.5.Kadınlar Geri Dönmeyi Düşünüyorlar mı?

Göç kararı almadan önce ne derece büyük sıkıntılar yaşamış olduklarını anlamanın bir diğer yolu da ülkelerine geri dönmeyi isteyip istemedikleri sorulduğunda alınan cevaplarda görebilmek mümkündür. Görüşme grubundaki kadınlardan beş tanesi görüşmeler sırasında ülkelerine geri dönmeyi istediklerini belirtmişler. Ülkelerine geri dönmeyi düşündüklerini söyleyen kadınların görüşmeler sırasında vermiş oldukları cevaplar aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- Tabi ki düşünüyorum ama ne zaman giderim bilemiyorum. DAİŞ ülkemde çok büyük tehlike. Geri dönmemiz imkansız gibi. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)

- DAİŞ temizlenirse düşünüyorum, ama DAİŞ'in temizleneceğine inanmıyorum. O yüzden geri dönmem. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- Tam anlamıyla DAİŞ'in biteceğini bilsem geri dönerim. Ama DAİŞ demek devlet demek. Devlet değişmedikçe DAİŞ bitmez. O yüzden geri dönmeyi düşünmüyorum. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)

- Vatanımı seviyorum. Ama can güvenliğimden endişe ettiğim sürece geri dönemem. (27 yaş, Afganistan- Mazerşerif, Lise Mezunu)

- Geri dönmekten korkuyorum. Şayet tamamen düzelse düşünürüm, ama düzelmeyeceğini biliyorum. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

Yukarıdaki ifadelere bakıldığında beş kadının ülkelerine geri dönmeyi istediği, ancak bırakıp geldikleri şartlar değişmediği için geri dönmelerinin neredeyse imkânsız olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Kadınlar genellikle terörden dolayı can güvenliklerinin olmaması sebebi ile ülkelerini terk etmek zorunda kaldıklarını, göç kararı almanın, göç ve sonrasındaki sıkıntıları yaşadıkları için geri dönüş ile ilgili kararı almalarının son derece zor olduğunu vurgulamaktadırlar. Ülkelerindeki şartlar değişmeden geri dönme kararını almanın, bu süreçte yaşadıklarını boşuna yaşamış olmak anlamına geleceğini düşündükleri için

şartların düzeldiğinden emin olmadan (geri dönmeyi çok istemelerine rağmen) geri dönme kararı almak istemediklerini belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında kadınlar insanın kendi ülkesini bırakarak bir başka ülkede yaşamayı kabul etmenin son derece zor ve yıpratıcı olduğuna vurgu yaparak, ülkelerini çok özlemelerine karşın, can, mal ve namus güvenliğinin de bir o kadar önemli olduğunu sık sık belirtiyorlar. Bu kadınların vermiş oldukları cevaplar aşağıda verilmiştir:

- *Bizim artık orda kişisel düşmanlarımız var. Gidersek bizi yaşatmazlar. O nedenle dönmeyi düşünmüyoruz. (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)*
- *Asla düşünmüyorum. DAİŞ'in temizlenmeyeceğini biliyorum 30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Müh. Ve Öğretmen)*
- *Afganistan düzelmez o nedenle düşünmüyorum. (30 yaş, Afganistan-Bezut kasabası, Okur-Yazar değil)*
- *Düşünmüyorum, çünkü artık ülkemden korkuyorum. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)*
- *Hayır, zaten Afganistan'a gitmeyi hiç düşünmüyoruz eşim de ben de. İran da zaten bizim vatanımız değil, zaten orada Afganlılara çok fazla sıkıntı veriliyor. (22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)*
- *Hiç düşünmüyorum. Çocuklarım burada daha mutlu. Benim yaşadıklarımı yaşamalarını asla istemem. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)*
- *Hayır düşünmüyorum. Çünkü orada kimsem yok artık. (18 yaş, Afganistan-Hirad, Lise Terk)*
- *Düşünmüyorum. Çünkü paramız yok. (46 yaş, Irak-Ambar, Okur-Yazar değil)*
- *Hayır düşünmüyorum. Taliban, Afganistan'da devlet gibi. Taliban yok olmadıkça gitmeyi düşünmem. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)*
- *Hayır, artık benim ülkem çocuklarımın güvende olduğu her yer. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*

Görüşme grubundaki beş kadın "asla geri dönmem" cevabını vermiştir. Neden bu kadar kesin konuştukları sorulduğunda, yaşadıklarını bir daha yaşamak istemedikleri ve o günleri hatırlamak istemedikleri için kesin kararlarının geri dönmek yönünde olduğunu beyan etmişlerdir.

Görüşme grubundaki 10 kadının, geri dönmeyi istemediğini ve gerekçelerini de ortaya koyduğunu görüyoruz. Bu kadınlardan biri İranlı, üçü Iraklı ve altısı da Afganlı olduğu dikkati çekiyor. Görüşmeler sırasında özellikle Afganistan'dan gelen kadınların geriye dönüşü kesinlikle düşünmediklerini, ülkelerinde kendilerini güvende hissetmediklerini, bir kadın olarak asla değer görmediklerini, imkânı olan tüm akrabalarının ülkeden ayrıldığı için de tanıdık ve akrabalarının da kalmadığını, geri dönüş için geçerli bir sebeplerinin olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle Afganlı kadınlar, kendilerinin ve özellikle de çocuklarının, kendilerini güvende hissedeceği yerlerde yaşayabilmeleri için ellerinden gelen gayreti sürdürmeyi istediklerini ifade ederek, geri dönüş sayfasını kapattıklarını belirtiyorlardı.

3.6. Türkiye'de Kendilerini Güvende Hissediyorlar mı?

Görüşme grubundaki sığınmacı kadınların 14 tanesi kendilerini Türkiye'de güvende hissettiklerini söylemiştir. Bu kadınlar gelmiş oldukları yerlerde çok fazla canlarının yandığını, mallarını, namuslarını koruyamadıkları için son derece sıkıntılı bir hayat geçirdiklerini belirtmişlerdir. Oralarda yaşamış oldukları sıkıntıların hiç birisini Türkiye'de yaşamadıklarını belirten bu kadınlar, ülkelerinde iken her an kapılarına birilerinin gelip kendilerine, canlarına namuslarına bir sıkıntı verebileceği korkusuyla yaşadıklarını ancak Türkiye'de böyle bir sıkıntı yaşamadan, geceleri güvenle uyduklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti devletinin kendilerini koruyacağına inandıklarını söylemişlerdir. Bu yönde bilgi veren kadınlardan birkaç tanesinin cevabı fikir vermesi açısından aşağıda verilmiştir:

- *Tabi ki güvende hissediyorum. En azından burada bir sıkıntı yaşadığım zaman gideceğim devlet yetkilileri var. Bana yardımcı olmaya çalışan kurumlar var. Burada kaçırılmayacağımızı biliyorum. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Hem de çok güvende hissediyorum. Eşim çok aşırı şiddet uyguluyordu bana. Devlet sahip çıktı ve beni kadın sığınma evine yerleştirdi, eşimi benden uzaklaştırdı ve beni ondan uzak bir yere yerleştirdi. Eğer bu durum Afganistan'da olsaydı, kimse, devlet de dahil karışmaz ve beni*

eşimin öldürmesini mutlulukla izlerlerdi. Sanki bir paçavraymışım gibi. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil).

- Evet güvende hissediyorum. En azından evimin basılmayacağını veya çocuklarımın acı haberini duymayacağımı biliyorum. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- Hem de çok güvende hissediyorum. Afganistan'da gecemiz gündüzümüz bir birine karışmıştı. Rahat uyuyamıyorduk. Her an evi basacaklar zannediyorduk. Ama burada rahat uyuyorum. İçim rahat. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)

- IŞİD'in olmadığı her yerde güvende hissediyorum. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

- İlk geldiğimizde çok korkuyorduk. Sonra burada bulunan diğer Afganlılar burada "başınıza bir şey gelirse devlet sizi korur, polis sizi korur" dediler. Şimdi biraz daha güvende hissediyorum.(25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)

- İyi bir ev sahibim var. Yalnız bir kadın olduğum için tabi herkesten her şeyden korkuyorum. Ama ev sahibim ve karşılaştığım iyi insanlar bana güven veriyor. Gerçek anlamda ağabeyime ulaşınca kendimi güvende hissedeceğim. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunlu)

Görüldüğü gibi kadınların büyük bir kısmı (14 tanesi) kendilerini Türkiye'de güvende hissettiklerini söylemişlerdir. Ancak kendilerini güvende hissetmediklerini söyleyen görüşme grubunda altı da kadın bulunmaktadır. Bu kadınların kendilerini neden Türkiye'de güvende hissetmedikleri sorulduğunda verdikleri cevaplar şu şekildedir:

- On gün öncesine kadar hissediyordum. On gün önce polis olduklarını söyleyen 3 kişi evime geldi. Pasaport ve paramın olup olmadığını sordular. Meğerse bu kişiler polis değilmiş. O yüzden çok korkuyorum. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)

- Halen korkularım var. Yaşadığım olayın şokunu üzerimden atamıyorum. (28 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil)

- Türkiye'de sefalet içerisinde yaşamaktan çok bunaldım. Güvende hissediyorum, ama çok da güvende hissedemiyorum. Her an burada da o günleri yaşamaktan korkuyorum. Ülkeme göre burası daha güvenli ama ülkemde daha rahattım. En azından normal bir hayatım vardı. (23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)

- Evet, çok güvende hissediyorum. Ama son olaylardan dolayı endişeliyim. Sanki bizim ülkemize yapılanlar burada da yapılmaya çalışılıyor. Ama bizim liderlerimiz Erdoğan gibi güçlü direnemediler. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

Görüşme grubundaki kadınların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi kadınların kendilerini Türkiye'de güvende hissetmemelerinin sebebi Türkiye'ye olan güvensizlik değil, kendi ülkelerinde yaşamış oldukları sorun ve korkular olduğu görülmektedir. Bir insana ülkesini terk ettirebilecek kadar ağır olan sebeplerin, sadece mekân değiştirilerek giderilemeyeceği aşikârdır.

Görüşmeler sırasında kadınlar, geldikleri yerlerde uzun süre yaşamak zorunda kaldıkları istenmeyen şartları unutamadıklarını, her an o günleri tekrar yaşatabilecekleri korkusunu kafalarından silmekte zorlandıklarını ifade etmektedirler. Kadınlar, çevrelerinde yaşanan herhangi bir olumsuzluğun eski günleri hatırlattığını, hatta önceden yaşanan olumsuzluklara benzer şeylerin Türkiye'de de yaşanmasından korktuklarını belirtmektedirler. 15 Temmuz gecesi çok korktuğunu beyan eden 28 yaşındaki Musullu görüşmeci ne kadar korktuğunu vurgulamıştır.

İnsanlar sosyal varlıklar oldukları için kendi sosyal çevreleri içinde kendilerini daha güvende hissedebiliyorlar. Sığınmacı kadınlar, kendi alışageldikleri sosyal çevrelerinden çok uzakta oldukları gibi yeni sosyal çevreleri ile kaynaşmak, onlardan yardım almak noktasında son derece güvensiz davranmaktadırlar. Bu sebep ile de her türlü şüphe uyandırıcı durum onlarda eski günlerin başlangıcı olabileceği kaygısını uyandırmaktadır. Kısaca söylemek gerekirse onların yaşamış oldukları güvensizliğin altında Türkiye'ye olan güvensizlik değil, yaşadıkları olumsuzluklar sebebiyle hayata karşı olan güvensizlik bulunmaktadır.

Sığınmacı kadınlara Kırıkkale'de kalmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda 15 kadının Kırıkkale'den gitmeyi düşünmediklerini belirtmiş oldukları görülmektedir. Kırıkkale'nin küçük bir şehir olması, kendilerini Kırıkkale'de güvende hissediyor olmaları, ekonomik olarak yaşamlarını sürdürmenin kolay

olması vb. gerekçelerle Kırıkkale’de kalmaya devam edeceklerini, en azından kısa vadede Kırıkkale’den gitme gibi bir kararlarının olmadığını ifade etmiş oldukları görülmektedir. Bir grup kadın da ellerindeki imkânların tümünü kullanarak Kırıkkale’ye kadar gelebildiklerini, bundan sonrasını göze alabilecek ne güçlerinin ne de paralarının olmadığını, dolayısı ile de Kırıkkale’de şartlar değişmediği sürece kalmaya devam edeceklerini ifade ediyorlardı. Kadınların vermiş oldukları cevaplardan birkaç tanesi aşağıda verilmiştir:

- *Hayır düşünmüyorum. Kırıkkale’yi seviyorum. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*
- *Tüm her şeyimizi sattık bizi buraya kadar getirdi. İleride paramız olursa ne yaparız bilemem, ama şimdilik düşünmüyoruz.(28 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil) (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu)*
- *Hayır düşünmüyorum. Eşim de gelince burada yaşamak istiyorum.(22 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Hayır düşünmüyorum. Kırıkkale yaşanması kolay bir şehir. İnsanı bize benziyor. Diğer şehirlerdeki akrabalarım (İstanbul) rahat para kazanabildiklerini ama ahlakın çok bozulduğunu söylüyorlar. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)*
- *Asla düşünmem. Çünkü hayatımdaki en güzel şeyleri ben burada gördüm. Türkiye’ye ilk geldiğimizde önce Sivas’a gittik. Oradan ben Erzurum kadın sığınma evinde 9 ay kaldım ve buraya gönderildim. Burada çok iyi insanlarla tanıştım. Çocuklarım okullarında çok başarılılar. O yüzden Kırıkkale’den başka bir yerde yaşamak istemiyorum.(28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)*
- *Düşünmüyorum. Burada teyzem (eşimin ailesi), dayım var. Ayrıca Kırıkkale’yi seviyorum. (18 yaş, Afganistan-Hirad, Lise Terk)*
- *Hayır düşünmüyorum. Türkiye’de ezan sesi var. Başka bir ülkeye gitmeyi hiç düşünmüyorum. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)*
- *Düşünmüyorum. Benim İstanbul’da, İzmir’de akrabalarım var. Onların dediklerine göre hiç İslami olmayan şeylere şahit olmuşlar. O yüzden biz başka bir yere gitmeyi düşünmüyoruz. Başka bir ülkeye de taşınmak istemiyorum. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)*
- *Hiç düşünmüyorum. Kırıkkale’yi seviyorum. Burada yaşamak kolay ve ucuz. Çocuklarım burada daha güvenli. Başka şehirlerde patlamalar oluyor, terör var, ama burada yok. Çocuklar için güvenli bir şehir. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*

Görüşme grubundaki kadınlardan Kırıkkale’den gitmeyi düşünmediklerini söyleyenler, genellikle Kırıkkale’den önce başka illerde kısa süreli de olsa yaşamış olanlardan oluşmaktadır. Kırıkkale’den önce başka şehirlerde yaşayanlar, oralarındaki şartlara uyum sağlayamadıkları için oralarından ayrılarak Kırıkkale’ye gelmişlerdir. Başka şehirlerde akrabaları olanlar da oralarındaki yaşam şekilleri ve şartları ile ilgili bilgi alışverişinde buldukları için kendi ekonomik şartlarına göre Kırıkkale’yi daha yaşanılır ve ekonomik bir şehir olarak değerlendirmekteler.

Görüşme yapıldığı dönemde Kırıkkale’de yaşadığı halde şartları uygun olduğunda Kırıkkale’den gitmeyi düşündüğünü söyleyen görüşme grubundaki kadın sayısı beş olarak tespit edilmiştir. Bu kadınlar, Kırıkkale’den gitmek isteme gerekçelerini aşağıdaki şekilde belirtmişler:

- *İstanbul’a gideceğim. Orada abim var, bizim için ayarlamalar yaptığını söyledi. Bir iki hafta sonra gideceğiz. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)*
- *ABD ye gitmek istiyorum. BM ile 2023 te görüşmemiz var.(23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)*
- *Finlandiya’da ağabeyim var. Onun yanına gitmek istiyorum. Ama o da çok zor görünüyor. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu).*
- *İsveç’e gitmek istiyorum orası olmasa bile Avusturalya veya Kanada’ya gitmek istiyorum. 2018 de BM ile görüşmem var. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)*
- *Düşünüyorum. Çünkü çocuklarım büyüyor ve ihtiyaçları artıyor. İhtiyaçları karşılanmaz ise kötü bir yol seçerlerse diye korkuyorum. Sosyal yardımlar konusunda Avrupa ülkeleri daha*

iyi, o nedenle Avrupa'ya geçmeyi istiyorum. Tabii aynı şartlar keşke Türkiye'de olsa hiç gitmek istemem. (30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Müh. Ve Öğretmen)

Görüldüğü gibi sığınmacı kadınlardan iki tanesi akrabalarının yanında olabilmek amacı ile Kırıkkale'den gitmeyi istemektedir. Kadınlardan birisi İstanbul'a bir diğeri de Finlandiya'ya ağabeylerinin yanına gitmek istediklerini belirtmişler. Ataerki yapı içerisinde yetişen kadınlar kendilerini bir erkeğin himayesinde daha güvende hissetmektedirler. Görüşme grubunda da babaları ve eşleri olmayan kadınlar kendilerini ve çocuklarını daha güvende hissedebilmek için ağabeylerinin yanlarına gitmeyi istediklerini belirtmişler. Aslında bu kadınlarla olan görüşmelerde kadınların Kırıkkale'de yaşamaktan şikâyetlerinin olmadığı ancak ağabeylerinin yanında olabilmek için Kırıkkale'den gitmeyi istedikleri anlaşılmaktadır.

Görüşme grubunda olup da şartları uygun olduğunda Kırıkkale'den gideceklerini söyleyen kadınlardan üç tanesi de daha gelişmiş ülkelere gitmek istediklerinin belirtmişler. Bu kadınlar, çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlayabilmek için şartlar uygun olduğunda yaşam koşullarının daha iyi olduğu ülkelere gitmek istediklerini söylemişlerdir. Bu kadınlarla olan görüşmelerde kadınlar, önceden yaşadıklarını bir daha yaşamak istemedikleri gibi çocuklarının yaşamasını hiçbir şekilde istemeyeceklerinden bahsetmişlerdir. Dolayısı ile de kendileri hayatta iken bir şekilde çocuklarını gelişmiş Avrupa ülkeleri veya ABD gibi hayat şartların çok daha iyi olduğunu düşündükleri sosyo-kültürel yapılara kendi elleri ile ulaştırmak istemektedirler. Teorik kısımda da ortaya konulduğu gibi çocuklarının süreklilik arz eden iyi şartlarda yaşamalarını istiyorlar. Bu sebep ile de kendi düşüncelerine göre çocuklarına maddi ve manevi anlamda en iyi şartları sunabileceğini düşündükleri ülkelere kendi sağlıklarında ulaştırmayı istemektedirler.

3.7.Türk Kadınları ve Kendi Ülkelerindeki Kadınların Hak ve Özgürlükleri Hakkında Ne Düşünüyorlar?

Görüşme grubundaki sığınmacı kadınlara Türkiye'de yaşayan kadınlar ile kendi ülkelerindeki kadınları haklar ve özgürlükler açısından değerlendirmeleri istendiğinde Türkiye'deki kadınların haklarının ve özgürlüklerinin oldukça yüksek düzeyde olduğunu düşündükleri görülmektedir. Görüşme grubundaki kadınların 9 tanesi dil bilmedikleri, dışarıya çıkamadıkları, Türkiye'ye yeni geldikleri vb. sebeplerle böyle bir karşılaştırma yapabilecek durumda olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu kadınlarla yapılan görüşmeler sırasında, mensubu oldukları toplumdan ayrılmış olmalarının, sahip oldukları sosyal normlar üzerinde çok fazla bir değişikliğe sebep olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle evlerinden çok fazla dışarı çıkmadıkları anlaşılmış, bundan dolayı da evlerinin dışındaki hayat hakkında değerlendirme yapabilecek, bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Görüşme grubundaki kadınların 11 tanesi Türkiye'deki kadınların oldukça özgür olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Bu kadınların cevaplarından birkaç tanesi fikir vermesi açısından aşağıda verilmiştir:

- Bizim ülkemizde, kadınlar okutulmaz, özgürlükleri, değerleri yoktur. Hep korku içinde yaşarlar. Türk kadınlarının hepsi eğitilmiş, özgürler ve korkusuzlar. (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)

- Çok farklılar. Herkes okur-yazar. Herkes rahat gezebiliyor. Buradakiler daha kültürlü. Irakta gençler bile cahiller. Burada yaşlılar bile okuryazar. Çocuklarını iyi yetiştirmeye çalışan babalar var. Eşler arasında denklik önemseniyor. Aile kurarken daha dikkatli. Ailelerinde, okullarında şiddet görmüyorlar, hem savaş korkuları da yok. Örneğin, bir hamile kadını kocası boşar, bebek doğunca süttan kesilince, baba alır, bir daha anneye göstermez. Türk kadınları daha özgür, daha rahatlar. (30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Mühendisi ve Öğretmen)

- Ne İran'da ne Afganistan'da hiçbir kıymetimiz yok. İran'da Türkiye de bu konuda iyiler. İran'da sadece Hicap (örtü) baskısı var kadınlara. Türkiye'de öyle bir baskı da yok. Afgan kadını hiçbir zaman özgür olmadı. Burada kadınlar daha özgür. Evlenecekleri kişiyi seçiyorlar, hatta doğuracakları çocuk sayısına bile kadınlar karar verebiliyor. İstedikleri kadar okula gidebiliyorlar. (28 yaş, Afganistan-Gazni, İlkokul Mezunu)

- İranlı kadınlarla Türk kadınları arasında çok fark yok. İran'da kadın hakları çok fazla. Kadının her isteği devlet tarafından karşılanıyor. Mesela kocasının itirazına rağmen ister okur, ister çalışır. Kocasını baskı uygulayamaz. Uygularsa devlet kadını korur. Tabii bunların hepsi İran'ın kendi kadınları için geçerli. İranlı olmayan kadınlar, yani bizim gibilerin hiç kıymeti yok. (22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)

- Türk kadınlar daha özgür, daha rahat yaşıyorlar. Ve korkusuzlar. Mesela siz geldiniz bu saatte bizimle görüşebiliyorsunuz. Bizim orada olsa burada olduğunuzu DAİŞ haber alır ve buradan çıkışta sizin başınıza bir şey gelirdi. Eğitim olanakları bizim orada sadece zengin, Şii kadınlar için serbest, biz eğitim olanaklarından çok fazla faydalanamıyoruz. Buna rağmen babam beni ortaokula kadar okuttu. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)

- Afganistan'da imkanlar çok kısıtlı. Burada evlere temizliğe gidiyorum, hayatımda hiç görmediğim deterjanlar görüyorum, ev eşyaları görüyorum. Afganlı kadınların hiç birisi bunları bilmez. Afganistan'da kadının hiçbir hakkı da yok kıymeti de yok. Bir kadın boşansa, zaten kolay kolay boşanamaz da, diyelim ki boşandı, çocukları da dahil bir çöp alamaz. Kız babaları kızlarına asla sormaz ve direk verirler kızlarını. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)

- Karşılaştıramam, çünkü dağlar kadar fark var. Öncelikle bizim orada kadının hiçbir değeri yok. Mesela adam karısını öldürdü, ne devlet bunu sorar, ne kadının ailesi sorar. Gömerler, konu kapanır. Hiç kimse sahip çıkmaz. Çünkü kadın evlenince eşinin malı olur. Adam malını ister kullanır, ister atar, o adamın bileceği şeydir. Ama burada öyle değil, kadınlar daha özgür, daha kendine güveniyor. Daha cesurlar. Bizde hep bir korku vardır. (30 yaş, Afganistan-Bağlan, Okur-Yazar değil)

- Henüz kadınlarınızı çok fazla tanımıyorum ancak gördüğüm kadarıyla nasıl bir nimet içerisinde yaşadıklarını çok fark edemiyorlar. Ben Türk kadınının yerinde olsam çok şükrederdim. En azından teröristle ortaklık yapmayan bir devletleri var. Bizim ne devletimiz, ne ülkemiz var. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)

Kadınların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi Türkiye'de yaşayan kadınların kendi ülkelerine oranla çok daha fazla geniş imkân ve haklara sahip olduğu görüşündeler. Özellikle Afganistan'dan gelen kadınlar iki ülke kadınlarının hakları anlamında son derece büyük farklılıklar olduğuna vurgu yaparak, Türk kadınlara gıpta ettiklerini beyan etmişlerdir. Çünkü kadın olarak kendi ülkelerinde hiçbir değerlerinin olmadığını, öldürülseler bile kimsenin neden öldürüldüklerini önemsemeyeceğini dile getirirken, Türk kadınlarının kıymetli olduğunu, devletin onlara sahip çıktığını beyan etmişlerdir.

3.8.Sığınmacı Kadınların Gelecekte Beklentileri Neler?

Ataerkil yapılanma kadınlara toplumsal cinsel rollerini yüklerken özellikle anne olmasını, eş olmasını bireyselliğinin önüne geçirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Görüşme grubundaki kadınların ifadelerinden de bu durum net olarak görülmektedir. Görüşme grubundaki kadınlara gelecekte beklentilerinin neler olduğu sorulduğunda, bireysel beklentilerden ziyade "anne" kimliklerini ön plana çıkarmış oldukları dikkat çekmektedir. Aileleri özellikle de çocukları için daha güzel bir gelecek hayal etmektedirler. Görüşme grubundaki kadınların 5 tanesi sadece kendisi, ailesi ve özellikle de çocukları için mutlu, huzurlu, sakin ve emniyetli bir hayat istediğini belirtmiştir:

- Ailemle emniyet içerisinde olduğum rahat bir hayat istiyorum. (25 yaş, Afganistan-Gazni, Okur-Yazar değil)

- Ailem özellikle de çocuklarım için sadece emniyet ve huzur istiyorum. (28 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil.)

- Sadece artık bu sefaletten kurtulup, güvenli ve huzurlu bir hayat istiyorum, çocuklarım ve ailem için. (23 yaş, Irak-Kerbela, Okur-Yazar değil)

- Öncelikle çocuklarımın eğitim alabilmesini istiyorum. Daha sonra özgür, korkmadan ve sakin bir hayatımız olsun istiyorum. (30 yaş, Afganistan-Bezut kasabası, Okur-Yazar değil)

- İyi, rahat ve huzurlu ve güvenli bir hayat istiyorum. (22 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)

Bu cevabı veren kadınlarla olan görüşmeler sırasında yaşamış oldukları zorlu hayatın kendilerine çok fazla beklenti içinde olmamayı öğrettiğine vurgu yaptıkları dikkat çekmiştir. Aileleri ve çocukları için emniyetli ve eşitlikçi bir ortam içinde olmanın her şeyden önemli olduğuna vurgu yaparken, diğer beklentilerinin çok da önemli olmadığını, yaşamış oldukları süreçte öğrendiklerini ifade etmişlerdir. İhtiyaçlar hiyerarşisinde emniyet ve güven ihtiyacının birinci sırada olduğu hatırlanacak olursa kadınların ne demek istedikleri daha kolay anlaşılacaktır.

- Çocuklarım için iyi bir gelecek istiyorum. Eşim bana çok şiddet uyguluyor. Ondan ayrılamıyorum, öldüğüm zaman çocuklarım babalarının yanında daha güvende olacaklar. Sadece çocuklarımın iyi insanlar olarak, yetişkinler olabilmelerini, hayatlarını kurtarmalarını istiyorum. (30 yaş, Irak-Ambar, İki Üniversite Mezunu(Bilgisayar Müh. Ve Öğretmen)
- Türkiye’de çocuklarımla huzurlu bir hayat geçirmek istiyorum. İnşallah Türkiye’ye bir şey olmaz. (55 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)
- Bir belirsizlik var gelecekle ilgili. Bu belirsizlik beni çok yordu. Artık bu belirsizlikten kurtulmak istiyorum, ne olacaksa bir an önce olsa da, artık yerimi bulsam. (30 yaş, Irak-Erbil, Okur-Yazar değil)
- Üniversite okumak istiyorum. Kızımın da eğitim alabilmesini istiyorum. Daha rahat, huzurlu bir hayat istiyorum. (22 yaş, İran-İsfahan, Lise Mez.)
- Sadece Huzurlu ve korkmadığım, çocuklarımı da korkusuz yetiştirebileceğim bir gelecek bekliyorum. Ülkeme huzur gelmesini istiyorum. Türkiye için korkuyorum. Bizim ülkemize çevirmeye çalışıyorlar. Türkiye için dua ediyorum. (20 yaş, Irak-Musul, Ortaokul Mez.)
- Ben ailemle bir ailenin yanında çobanlık yapıyorduk. Ben 7 yaşında iken annem, babam savaşa gitti bir daha gelmediler. Onları kaybettim. Beni o aile büyüttü ve eşime verdi. Çok şiddet gördüm. Çocuklarımı sırf onlara bırakmamak için sabrettim. Şimdi Allah’tan sadece çocuklarım için başarılı ve mutlu bir gelecek istiyorum. Oğlum Profesör olmak istiyor mesela, onların hayallerine kavuştuklarını görmek istiyorum. (28 yaş, Afganistan-Daikundi, Okur-Yazar değil)
- Benim bir oğlum burada boğularak öldü. Bu yüzden eşim “Ben de burada öleceğim” diyor. Hiç gitmeyi düşünmüyor. Ben de düşünmüyorum. Çocuklarımı okutabilsem gelecekte başka bir şey istemiyorum. (46 yaş, Irak-Ambar, Okur-Yazar değil)
- Çocuklarımı güven içerisinde yetiştirebilmek. Hem kızlarımı, hem oğullarımı okutabilmek. (42 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)
- Eski düzenime tekrar kavuşmak istiyorum. IŞİD için beddua ediyor, Türkiye için dua ediyorum. (22 yaş, Irak-Erbil, Medrese Eğitimi almış)
- Çocuklarımı iyi yetiştirip hayırlı birer eş bulmalarını istiyorum. Ülkemden IŞİD’in temizlenip tekrar eski huzurlu yaşantımıza geri dönmek istiyorum. Burada yaşlanacaksam eğer huzurlu bir hayat istiyorum. (28 yaş, Irak-Musul, Okur-Yazar değil)
- Çocuklarımın okumasını ve güzel bir gelecek sahibi olmalarını istiyorum. (38 yaş, İran-İsfahan, Okur-Yazar değil).

Görüşme grubundaki kadınların gelecekte kendilerinden daha fazla çocukları için beklenti düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Teorik kısımda da belirtilmiş olduğu gibi kadınların göç eylemini başlatırken de bu zorlu süreci göze almalarında çocuklarının geleceğini önemsemeleri birinci sırada yer almaktadır. Kendi yaşamış oldukları sıkıntıları çocuklarının yaşamaması için kendileri hayatta iken ve destek verebilecek güce, kuvvete, kudrete sahip iken çocuklarını daha güvenli ve daha iyi şartları olan yerlere götürüp yerleştirmiş olmayı tercih etmektedirler.

4.SONUÇ

Küreselleşme, kitle iletişim ve ulaşım araçlarının da etkisi ile ülkelerin kendi içlerindeki göç hareketlerini arttırdığı gibi uluslararası göç hareketlerini de arttırmıştır. Geleneksel toplumların aksine, modern toplumlar kitle iletişim araçları sayesinde, kendilerinden daha iyi şartlardaki toplumlar hakkında bilgi sahibi olmakta, ulaşım olanaklarının gelişmişliği de kendilerine daha iyi şartları sağlayan ülkelere gitmelerini, görmelerini hatta hayatlarının geri kalan kısmını oralarda sürdürebilmelerine imkân sağlamaktadır.

Modern dünyanın kişilere sunduğu bu rahat hareket etme kabiliyetinin artış göstermesine karşın, insanlar bazı durumlarda kendileri istemeseler de doğup büyüdükleri yerleri terk etmek durumunda kalabilmektedirler. Sığınmacıların da durumu bu gruba girmektedir. İnsan için ülkesi, canını, malını, namusunu, geleceğini, çocuklarını, kısacası kendisi ve gelecek nesli için önemli ve anlamlı şeyleri yaşayabildiği kutsal mekânlardır. Ancak insanın en temel hakkı olan yaşama hakkının elinden alınmaya

çalışılması, kutsal kabul edilen bu mekânların terkedilebilmesini beraberinde getirebilmektedir. Sığınmacı olan insanlar, ülkelerinden bu anlamda umudu kestiklerinde, ülkelerinden daha iyi şartları kendilerine sunacağını düşündükleri coğrafyalara göç etme kararı alan kişilerdir.

Sığınmacı olmak zor alınan bir karar, ancak sığınmacı kadın olmak çok daha zor alınan bir karardır. Dünya genelindeki ataerkil yapılanma içinde erkeğin gerisinde bir yaşam sürdürmeye alışan, bundan dolayı da evinin dışındaki dünyayı çok da fazla tanımayan kadının sadece evinin dışına veya yaşadığı yerleşim yerinin dışına değil, ülkesinin dışına çıkma kararını alması ve bu kararın alınmasında etkin olması son derece güç verilmiş bir karar olmaktadır. Kadına bu kararı aldırmanın çaresizlik, şartların değişmeyeceği yönündeki umutsuzluk, yaşadığı yoğun korku, uğradığı tacizler ve toplumsal cinsel rollerinin kendisine yüklemiş olduğu sorumluluklar olduğu aşikârdır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile sığınmacı kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerde bu gerçekliği destekler niteliktedir.

Görüşme bulguları ışığında sığınmacı kadınlar için, göç kararının alınmasının son derece zor olduğu, ancak bu kararın alınmasında can, mal, namus ve çocuklarının geleceğinin korunmasının son derece etkili olduğu görülmektedir. Sosyalizasyon sürecinin kadına yüklemiş olduğu annelik rolü göç süreci ve sığınmacı olma aşamalarında son derece etkili olmaktadır. Kadınlar hem kendilerinin hem de çocuklarının sorumluluğunu alarak bu kararı vermektedir.

Sığınmacı olmanın zorluklarına ek olarak, ataerkil yapılanmalarda kadın olmanın dezavantajları da eklendiğinde süreç son derece güç bir şekilde işlemektedir. Ancak görüşme yapılan kadınlara dayanarak kadınlar bu gücü kendilerinde bulduklarında göç kararı almakta, bu kararı aldıktan sonra da kararın arkasında durmakta, her türlü güçlüğü karşılamak için insanüstü bir çaba sarf etmektedirler. Bu çabalarını kendileri ve özellikle de çocukları ve çocuklarının geleceği için güvenli olacağını düşündükleri noktaya kadar da devam ettirmektedirler.

KAYNAKÇA

- Altuğ, Y. (1963). Vatansızlar Hakkında İki Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(1-2), 201-217
- Aydın, R., Körükcü, Ö., & Kabukçuoğlu, K. (2017). Bir göçmen olarak anneliğe geçiş: riskler ve engeller. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler-Current Approaches in Psychiatry*, 9(3), 250-250.
- Barkın, E. (2004). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 331-360.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., & Baş, İ. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın Ve Çocuk Yaşamına Etkisi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(3).
- Başterzi, A. D. (2017). Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Kadınların Ruh Sağlığı. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 9(4).
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal Cinsiyet-Bize Yüklenen Roller, çev. A. Coşkun, *İstanbul: Kadav*.
- Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: Feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 37-50
- Caner, E. (2004). *Kutsal fahişeden bakire Meryem'e: toprak ve kadın*. Su Yayınları.
- Çallı, A. G. M. Türkiye'de Mültecilerin ve Sığınmacıların Sağlık Hakkı. *İş ve Hayat Dergisi Ekonomi Hukuk ve Sosyal Politika*, 2(3), 131-154.
- Çiçekli, B. (2009). Uluslararası Göç Hukuku; Göç Terimleri Sözlüğü. *Uluslararası Göç Örgütü*.
- Erkal, M. (1998). *Sosyoloji*, İstanbul: Der Yayınları.
- Erol, D. D. (2013). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları, *Selçuk İletişim*, 8(1), 192-211.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Çev: H. Özel ve C. Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Ihlamur-Öner S.G., Öner N.A. Ş., *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012
- İlkkaracan, P. İlkkaracan, İ. (2017), *1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç, Bilanço 98: 75 Yılda Köylerden Şehirlere*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

- Scott, J. (2007). *Toplumsal Cinsiyet Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi* (Çev: A. T. Kılıç), İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.
- Şahin, C. (2014). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2).
- Şeker, D. Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1).
- Şenol, D. Kaya, H.E. (Edt.) (2018). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, İstanbul: Lisans Yayınları.
- Tuzcu, A. Ilgaz, A. (2015), Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri, *Psikiyatride Güncel yaklaşımlar*, 7(1), 56-67
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları:" Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi, *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Taneri, G. (2011). Uluslararası Hukukta mülteci ve sığınmacıların geri gönderilmemesi (non-refoulement) ilkesi (Doctoral dissertatio), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- Ulutaş, Ç. Ü., & Kalfa, A. (2009). Göçün kadımlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 1(12), 13-25.
- Ünalın, T. (1998). *Türkiye’de iç göçe ilişkin veri kaynaklarının değerlendirilmesi*. Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı (June 6–8, 1998, Bolu-Gerede) Bildiriler Kitabı. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 91-103.
- West, C., Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125-151.
- Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Ziya, O. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:99, ss.229-240.